

Handläggare
Caroline Teir
Telefon: 08-50802622
Halima Maronsi
Telefon: 08-50802018

Till
Järva stadsdelsnämnd
2024-01-23

Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, diarienummer KS 2024/1080

Förvaltningens förslag till beslut

- Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
- Järva stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat en utredning med tillhörande författningsförslag avseende Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) till Järva stadsdelsnämnd för yttrande.

Den nya lagen avser ersätta den nuvarande lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap (LEH).

Förvaltningen välkomnar initiativet att stärka Sveriges civila beredskap och ambitionen att förtydliga och stärka kommuners och regioners ansvar för krisberedskap och höjd beredskap. Den föreslagna lagen bedöms skapa förutsättningar för en mer robust beredskapsstruktur och stärker den nationella säkerheten.

Förvaltningen ser samtidigt att vissa delar av förslaget kan innebära betydande utmaningar för kommuner och regioner, särskilt med avseende på finansiering, resurstillgång och praktisk implementering.

Bakgrund

En remiss från kommunstyrelsen har inkommit med en begäran om att stadsdelsnämnden ska yttra sig gällande de nya författningsförslagen avseende kommuners och regioners

grundläggande beredskap inför kris och krig senast den 13 januari 2024. Nämnden har fått förlängd svarstid till 24 januari för att hinna behandla ärendet i januarinämnden. Ett tjänstemannayttrande lämnas av förvaltningen senast 13 januari. Ärendet har förutom till Järva stadsdelsnämnd remitterats till Stockholm Stadshus AB, stadsledningskontoret, förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Norra innerstadens stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Ärendet

Utredningen "Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig" (SOU 2024:65) syftar till att stärka och tydliggöra kommuners och regioners ansvar och uppgifter vid fredstida kriser och höjd beredskap.

Den ökade säkerhetspolitiska osäkerheten i omvärlden och Sveriges ansökan om medlemskap i NATO har lett till ett förnyat fokus på landets civila beredskap. Kommuner och regioner spelar en central roll i att upprätthålla samhällsviktiga funktioner och stötta befolkningen under kriser och vid höjd beredskap.

Den 30 mars 2023 beslutade regeringen att tillsätta landshövdingen Carl Fredrik Graf som särskild utredare för att analysera och föreslå hur kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap skulle regleras.

Direktivet angav att den nuvarande lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap (LEH) skulle ses över för att säkerställa en mer ändamålsenlig och utförlig reglering. Uppdraget inkluderade att definiera vilket ansvar och vilka uppgifter kommuner och regioner skulle ha vid krissituationer och höjd beredskap, samt att föreslå förändringar i de fall det bedömdes nödvändigt.

Den 30 september 2024 presenterades slutbetänkandet som resulterat i förslaget om den nya lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB). Lagen föreslås träda i kraft 1 januari 2027, med vissa bestämmelser som länsstyrelsens tillsyn från 2029.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom den administrativa avdelningen.

Jämställdhetsanalys- och barnrättighetsanalys

Enligt utredningen bedöms inte författningsförslagen ha några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Barn nämns explicit vid flera tillfällen i förslagen. Kommunerna har ett platsanknutet och särskilt långtgående omvårdnadsansvar för de personer som befinner sig i skolor för utbildningar enligt skollagen. Kommunerna ska utarbeta planer för att barn som befinner sig i förskolor och skolor omedelbart ska komma i skydd i skyddsrum vid ett väpnat angrepp. Utredningen vilar delvis på att Sverige i enlighet med barnkonventionen ska vidta alla tänkbara åtgärder för att skydda barn i krig.

Utbildningarna i förskolan och i fritidshem ska fortsätta i den utsträckning som förhållandena medger. Kommunerna ska prioritera barn till vårdnadshavare som deltar i att upprätthålla samhällsviktig verksamhet.

Kommunerna har även ansvar för att barn som under krigsförhållanden kommit bort från sina anhöriga kan vistas längre och övernatta på särskilda samlingsplatser.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar initiativet att stärka Sveriges civila beredskap och stödjer ambitionen att förtydliga och stärka kommuners och regioners ansvar för krisberedskap och höjd beredskap. Den föreslagna lagen skapar förutsättningar för en mer robust beredskapsstruktur och stärker den nationella säkerheten.

Förvaltningen ser dock att vissa delar av förslagen kan innebära betydande utmaningar för kommuner och regioner, särskilt med avseende på finansiering, resurstillgång och praktisk implementering.

Följande synpunkter avser specifika delar av de samlade författningsförslagen.

1. Grundläggande verksamhetsförmåga

Förvaltningen anser att förslaget om att kommuner och regioner ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga behövs. Kommunerna föreslås få ett tydligare och utökat ansvar för att den samhällsviktiga verksamheten upprätthålls under kris och höjd beredskap. En följd härigenom är att fler analyser och åtgärder för att identifiera och hantera risker

kommer bli nödvändiga, vilket kan antas innebära mer arbete och högre kostnader.

Kravet på att kunna hantera försörjningen av vatten, elektricitet, värme och drivmedel under två veckor med egna resurser är ambitiöst och kräver investeringar i reservsystem och lagerhållning.

Det bör tydliggöras i vilken utsträckning staten avser att stödja kommuner med begränsade resurser för att uppnå den grundläggande verksamhetsförmågan.

2. Särskilda samlingsplatser

Enligt förslaget ska kommunerna ha särskilda samlingsplatser som kan användas om befolkningen behöver utrymmas eller söka skydd. Dessa samlingsplatser ska erbjuda grundläggande stöd, såsom tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, samt första hjälpen till skadade. Dessutom ska platserna ge möjlighet till information och elektronisk kommunikation. Utöver att fungera som lokala samlingspunkter ska dessa platser kunna ta emot utrymda personer från andra kommuner eller utlänningar som söker skydd i Sverige under höjd beredskap. Förvaltningen ser det som en positiv åtgärd för att skapa trygghet under krissituationer. En enhetlig terminologi för samlingsplatser är också välkommen för att minska otydligheten i vad som avses. Samtidigt framhåller förvaltningen behovet av ekonomiskt stöd och tydliga riktlinjer för att genomföra dessa investeringar.

Utredningens förslag om en miljon kronor per samlingsplats bedöms vara otillräckligt, då vissa investeringar, som reservkraft för el och värme, kan bli mer kostsamma än beräknat. Dessutom kan det bli resurskrävande att uppfylla utredningens mål om en samlingsplats per 10 000 invånare. Förvaltningen anser som utredningen har föreslagit att kommunerna bör ges möjlighet att själva avgöra antalet samlingsplatser utifrån lokala förutsättningar som befolkningstäthet och behov.

3. Hjälp vid användning av skyddsrum

Kommunerna ska enligt förslaget i samverkan med både privata aktörer och statliga myndigheter, snabbt kunna bistå barn och ungdomar i skolor och fritidshem, äldre i särskilda boendeformer enligt socialtjänstlagen, samt personer med funktionshinder som bor i särskilda boenden. Förvaltningen ser det som en viktig åtgärd att kommunerna ska bistå dessa utsatta grupper vid användning av skyddsrum. Förslaget bör

ta höjd för behovet av utbildningsinsatser för kommunal personal och en nationell informationskampanj riktad gentemot invånare.

4. Utrymning och inkvartering

Kommunerna ska enligt förslaget utveckla sin förmåga att verkställa utrymningar inom sina geografiska områden och kunna inkvartera drabbade personer. Det innebär att kommunerna behöver planera för att snabbt och effektivt kunna hantera ett stort antal människor som tvingas lämna sina hem, exempelvis vid naturkatastrofer, krigsförhållanden eller andra omfattande kriser. För att möjliggöra detta krävs förberedande åtgärder som omfattar både logistik och resurshantering.

I områden med en hög befolkningstäthet och många invånare med olika språk- och stödbehov är det avgörande att kommunikationen vid utrymningar är flerspråkig och tydlig. Om ansvaret åläggs stadsdelsförvaltningarna i staden ser förvaltningen ett behov av att stärka sin förmåga att hantera logistiken kring stora grupper människor och säkerställa att planering samt resurshantering är väl utvecklade för att möta en sådan utmaning.

5. Avveckling av nuvarande överenskommelser

De befintliga avtalen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om krisberedskap ska i och med den nya lagstiftningen upphöra. Avvecklingen är en del av en tydligare ansvarsfördelning mellan kommuner, regioner och staten. Kommunerna måste därmed arbeta självständigt med större ansvarsområden utifrån lagens krav. Det är avgörande att säkerställa en smidig övergång och att kommunerna får tillräckligt stöd i en övergångsfas för att upprätthålla beredskapsansvaret.

6. Samverkan med andra aktörer

Kommunerna förväntas enligt det nya lagförslaget samarbeta mer med regioner, länsstyrelser och andra myndigheter för att skapa en sammanhållen beredskap. Förvaltningen ser att detta kan förväntas innebära en ökad administration och behov av nya samordningsmekanismer utöver de redan befintliga som finns med polis och länsstyrelse.

7. Krav på privat verksamhet

Kommunernas och regionernas planering ska även omfatta privata aktörer som driver verksamheter inom områden som

skola, särskilda boenden enligt LSS samt hälso- och sjukvård. Förvaltningen ser ett behov av tydliga riktlinjer och samordning för att säkerställa att privata aktörer uppfyller sina åtaganden samt att upphandlad verksamhet omhändertar de krav som den nya lagen ställer. Det är viktigt att klargöra hur ansvarsfördelningen mellan kommuner och privata aktörer ska se ut i praktiken, särskilt i frågor som rör resurser, informationsdelning och samverkan under kriser.

8. Ökad tillsyn

Länsstyrelserna föreslås få en ny omfattande tillsynsroll i att granska kommunernas och regionernas beredskap. Samtidigt föreslås länsstyrelserna ha kvar ett samordnande uppdrag gentemot kommunerna, vilket skapar en potentiellt motsägelsefull roll. Å ena sidan ska länsstyrelserna stödja kommunerna i att utveckla sin beredskap, å andra sidan ska myndigheten granska och säkerställa att kommunerna uppfyller kraven enligt lagen. Det finns en risk att detta dubbla uppdrag kan leda till oklarheter i kommunernas förväntningar på länsstyrelsernas stöd och tillsyn. Därför är det viktigt att rollerna tydliggörs och att det säkerställs att tillsynen utformas på ett sätt som inte hämmar det samordnande och stödjande uppdraget.

9. Ekonomiska resurser

Kommunerna får enligt förslaget ett utökat ansvar och tydligare krav att uppfylla, vilket kan stärka deras krisberedskap men också medföra ekonomiska och organisatoriska utmaningar.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att staten ska ersätta kommuner och regioner genom generella statsbidrag. Detta är en förändring från nuvarande system med riktade statsbidrag och särskilda överenskommelser, vilka ofta har upplevts som begränsande och administrativt krävande. Förvaltningen anser att generella statsbidrag skapar förutsättningar för flexibilitet och långsiktig planering.

Sammantaget stödjer förvaltningen den föreslagna lagens intentioner och ser den som ett viktigt steg mot en starkare civil beredskap. Förvaltningen ser att författningsförslagen kommer medföra ett stort utökat ansvar för kommunerna och därtill stora behov av att säkerställa ekonomiska och personella resurser, kompetens, kommunikationsinsatser samt administrativ förmåga. För att säkerställa en framgångsrik implementering ser förvaltningen behov av att tydliggöra vilket stöd och vilka resurser staten avser erbjuda kommunerna.

Toni Mellblom
Stadsdelsdirektör
Järva stadsdelsförvaltning

Jonas Eliasson
Avdelningschef
Järva stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Följebrev Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)
2. Remiss - Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Toni Mellblom, Stadsdelsdirektör	2025-01-09
Jonas Eliasson, Avdelningschef	2025-01-09